

Velika priložnost

Levica propada.

Nezadržno in definitivno.

To dejstvo so zaznali vsi seizmografi kulturno-političnega dogajanja, ne le v Sloveniji (kjer to jasno spričuje propad LDS-a in nesposobnost SD-ja, da bi zagovarjala alternativno politiko vladni), pač pa tudi v Evropi in v svetu. Kar še ostaja od levice na svetovnem in tudi na domačem političnem prizorišču, so le še membra disiecta, trzajoče ostaline telesa brez duše.

To zombijevstvo sodobnih pripadnikov leve politične opcije (prav posebej simbolično povzeto v brezumju ravnanja sedanjega predsednika države) je jasno zlasti v tem, da njihovega političnega početja ne oživlja več noben notranji princip, nobena ideja. Use so se jim zrušile. Kot zlasti pogubna se je izkazala njihova osrednja misel: da bo možno z močnim socialnim skrbstvom, osnovanim na odločnih posegih države v gospodarstvo, vzpostaviti srečno družbo. Takšna kolektivizirana in centralizirana vizija družbe se je izkazala kot zamisel, ki družbe ne dviguje k sreči, pač pa jo vodi v pekel "revščine, terorja in smrti".

Paralizirajoči učinek državnih posegov v gospodarstvo ter uspavanje podjetniških zmožnosti ljudi kot posledica potenciranega socialnega skrbstva sta imela lahko za posledico le splošno obubožanje.

Materialistične in posledično ateistične podmene te leve vizije, ki so očitna podlaga njeni osrednji tezi, da bo materialna, gospodarska sprememba v družbi mehansko povzročila tudi duhovno (tj. srečnost človeka), so se dalje lahko razvile le v obliki totalne ateistične (v sodobnejši izvedbi pa postmoderno-relativistične) ideologije, ki je kot razredne sovražnike videla vse tiste ljudi, ki niso pristali na njeno degradantno materialistično koncepcijo človeka. Nadnje, kakor tudi nad vse, ki so paternalizem socialne države doživljali kot pravo ječo za svojo ustvarjalnost in podjetnost, se je zato zgrnila levičarska (najpogosteje krvava) družbena represija, bodisi v okorni obliki različnih KGB-jev, udb, gulagov, Teharij, Katynskih brezen, Kočevskih Rogov bodisi v bolj rafinirani, a nič manj brutalni in krvavi obliki (pomislimo le na problematiko splava) tistega, kar je papeštvo povzelo z izrazi, kot so diktatura relativizma in kultura smrti.

Človek pa si želi sreče in ne pekla. Zato levica ne prepriča več nikogar. Zato je biti levičar čisto preprosto vedno bolj out. Podoba levičarja se vedno bolj identificira s sklerotičnim, tečnim monstroomom iz preteklosti, ki vedno le zahteva in nič ne daje, ki se skriva za kvazimoralističnimi parolami in ki se utaplja v nezanimivosti ter v sivem povprečju. Le kdo bi ga še prenašal?

*Use to (kljub volilnim uspehom levice v Španiji 2004, na Portugalskem 2005 in v Italiji 2006, ki jih gre najbrž pripisati predvsem nerazrešeni "desno-socialistični" preteklosti teh dežel) predstavlja obenem razloge za uspeh nove desnice, kot prepričljivo prikazujejo različne analize sedanje situacije (npr. R. Simone, *Il mondo e di destra?*, v: *Il Mulino*, 6 (2006)).*

Seveda ne gre pri vsem tem za uspeh kakega desnega socializma, ki je v oblikah takšnega ali drugačnega fašizma razsajal po Zahodu v prejšnjem stoletju, kakor se boji kak Igor Lukšič. Nova desnica je predvsem desnica ameriškega tipa: je republikanska, reaganovska. Njena osnovna vizija je po eni strani diametralno obratna temeljnemu programu leve: republikanizem namreč trdi, da je državni liassez-faire glede gospodarstva in nevtikavanje vanj tisto, kar vodi v smer srečne družbe. Naloga države pa je predvsem v poseganju na področje civilizacijskih, ali recimo kar moralno-religioznih norm (kar je prišlo zlasti do izraza pod Bushevo administracijo). Če levica v svojem materialističnem naziranju trdi, da bo državno poseganje na materialno, tj. gospodarsko področje povzročilo samo od sebe spremembo na duhovnem področju, je sodobna desnica ravno obratnega in s tem bistveno spiritualističnega mnjenja: posredujmo ljudem zdrave vrednote, posezimo torej na duhovno področje in uspešno gospodarstvo nam bo navrženo. Če je torej predpostavka ravnokar odmrle, marksistično zasnovane leve ateizem, je predpostavka nove, republikanske desnice poudarjen teizem.

To je torej situacija, ki v zadnjem obdobju vstaja pred nami. Uprašanje, ki se nam tu s posebno ostrino zastavlja, pa se glasi: Kakšno politično poslanstvo imamo katoličani znotraj tega novega svetovnozgodovinskega položaja? Da bi odgovorili na to vprašanje, se moramo najprej zamisliti glede tega, kaj je pravzaprav propadlo v omenjenem propadu leve.

Lahko bi najbrž rekli, da je v propadu tega, kar tu imenujemo levica, pravzaprav propadel zadnji ostanek tiste vizije demokracije, ki se je na Stari celini razvila zlasti v povojnem obdobju. Gre za vizijo demokracije, ki je razpeta med dva tabora, ki sta oba totalitarna in antidemokratska: med tabora levega in desnega socializma. Gre za vizijo demokracije, ki je v celoti bistveno levo usmerjena, saj se oba tabora strinjata s planskim gospodarstvom, in za vizijo, ki je izrazito ateistično usmerjena: ne prvi ne drugi tabor namreč ni oznanjal Boga, pač pa človeka onstran Boga, človeka onstran dobrega in zlega, človeka, ki mu je v imenu njegove lastne zamisli sveta dovoljeno vse, pa naj je to bilo v nietzschejansko-fašistični izvedbi biologično zamišljenega Nadčloveka ali pa v marksistični izvedbi ekonomsko-revolucionarnega Proletarca.

Ta evropska vizija demokracije, razpeta med dvema totalitarnima ideologijama, je bila seveda nezmožna poroditi (za demokracijo tako bistven) konstruktiven bipolarizem v evropski politiki in ga še sedaj v celi vrsti evropskih držav otežuje. Konstruktiven bipolarizem namreč predvideva, da se parlament razdeli na dve strani, ki pa si nista predvsem nasprotni, pač pa predvsem komplementarni. Med njima ne sme veljati predvsem želja po totalni prevladi nad drugo stranjo, pač pa predvsem želja, da bi politična napetost med njima pomagala k iskanju sredine. Sredine, ki ni kompromis, pač pa sinteza ali še bolje (da se ne bi komu ob ravnokar omenjenem izrazu prebudile hegelijske reminiscence) sredina kot aristotelski mesótes med dvema skrajnostima. Vemo, da je v drugi knjigi Aristotelove Nikomahove etike taka sredina dojeta kot točka maksimalne etične (in zakaj ne tudi politične?) popolnosti, medtem ko je kompromis lahko dojet le kot nujno zlo.

Vendar tako komplementarno (mezotično) razumevanje odnosa med poloma parlamenta seveda predpostavlja, da pola ne dojemata sama sebe kot total(itar)na, samozadostna in da se posledično dojemata kot sopotrebna za doseg skupnega cilja, ki je sredina med njima. To pa predpostavlja konsenz obeh polov o tem, da tak metapolitični, metaideološki in torej člove-

ku transcendentni bonum commune obstaja. Konstruktiven bipolarizem je torej možen le, v kolikor sta oba pola parlamenta teistično zasnovana. Komplementarna mezotičnost med njima je sicer nemogoča, kakor tudi ni mogoča mezotičnost v Nikomahovi etiki brez uvida o obstoju Poslednjega cilja, ki je Bog (kakor poudari Aristotel na samem začetku prve knjige).

Iz vsega tega nam je lahko torej jasno, zakaj do sedaj evropska kontinentalna demokracija ni bila sposobna zrelega in konstruktivnega bipolarizma in zakaj v ameriški demokraciji tak bipolarizem ni nikoli predstavljal resnega problema. V Združenih državah Amerike sta namreč oba pola parlamenta (ne le republikanski, tudi demokratski) tradicionalno in nagonsko krščanska. V Evropi pa je krščanska običajno sredina, ki pa je vedno znova izigravana od levičarjev, tj. od socialističnih (in torej ateističnih) skrajnežev na levi in na desnici.

Zdi se, da se s propadom leve, kateremu smo priča, obetajo novi, svetlejši časi za evropsko in tudi našo domačo demokracijo. Zdi se, da bo propad leve povzročil pri nas politično situacijo, podobno ameriški, ko bosta obe strani parlamenta imeli jasno pred seboj, da srečne družbe ne ustvarja kakršno koli državno vodenje gospodarstva, pač pa mora biti le-to prepuščeno privatni iniciativi, katere ustvarjalnost in podjetnost je treba le pospeševati. Razlika med njima bo najbrž predvsem v tem, da bo republikanska stran pri tem poudarjala zlasti zmanjševanje davkov in državnega aparata (kar bo spodbujalo mali kapital k temu, da se bo razvijal in postal veliki kapital), demokratska stran pa bo predvsem bdela nad tem, da se ne bi oblikovali "trusti", tj. da ne bi veliki kapital ustvarjal monopolov, ki bi onemogočali finančni dvig malemu kapitalu. Seveda se s tem brzdanjem velekapitala ohranja določen "socialni" naboj demokratske strani, vendar ne v smislu perpetuiranja razrednega boja med proletarcom in kapitalistom, saj je le-ta že stvar arheologije. Razlika med poloma v parlamentu namreč ne more več biti razlika med zagovarjanjem interesov revnih delojemalcev in bogatih delodajalcev, saj se takšna razslojitev družbe (ki je temeljna dogma marksizma), vedno bolj umika t. i. middle class society, družbi, kjer so vsi "kapitalisti", le da so eni večji, drugi manjši. Novi parlamentarni bipolarizem se bo torej osredotočil na to novo, a veliko bolj pretočno, bolj dinamično razliko od prejšnje.

Splošni teizem nove oblike evropske demokracije bo s samoodpravo leve iz politične scene le še stvar časa. Bo pa potrebno pri nastajanju te nove, ameriške oblike evropske demokratičnosti biti pozoren še na en vidik, ki je bistven za ameriški model. Njen splošni teizem, ki je tesno povezan s sredinsko (ne-skrajnostno) naravnostjo njenega bipolarizma, je namreč močno pogojen s pomembno navado ameriškega človeka, na katero nas opozarja Larry Siedentop v svoji zanimivi, v slovenščino že prevedeni knjigi Demokracija v Evropi. To je navada lokalne samouprave: "Angleški naseljenci [Nove Anglije, op. I. K.] so bili navajeni, da so svoje zadeve urejali na lokalni ravni. Lokalna svoboda je bila takorekoč njihova dediščina. Navadi zanašanja nase in združevanja sta bili ključna poganjka lokalne svobode in sta pripomogli k svojstvenemu dinamizmu civilne družbe v Ameriki. Navada samouprave je postopoma oblikovala državljansko kulturo, na katero so se lahko naslonili snovalci ameriške ustave" (str. 28). To navado, o kateri govori Siedentop, so angleški naseljenci prinesli še nepotvorjeno od raznih novoveških centralizmov iz tedaj še fevdalno nepotvorjene evropske domovine. Ta navada je bistveno prispevala k oblikovanju realno, pragmatično (v najboljšem aristotel-skem pomenu te besede) in neideološko usmerjene demokratične kulture. Lahko bi rekli, da je dobra stara srednjeveška navada ukvarjanja z realnimi, lokalnimi problemi Američane ob-

varovala od novoveških ideoloških skušnjav Stare celine. Teizem (ali že kar krščanstvo) pa je seveda nepogrešljiv, temeljni del tega vsakršnega srednjeveškega lokalizma. Ateist je lahko le sofist, človek, ki se zgublja v brezzobi in zmedeni abstrakciji. Konkretnost te vedno znova pripelje na kolena, k Bogu. To je bilo zlasti razvidno v tisti nenavadni božični disputaciji med klavirno figuro našega predsednika države in onimi pogumnimi Ambrušani, ki so menda med prvimi v samostojni Sloveniji lokalno samoupravno zavest vzeli z nezgrešljivim instinktom čisto zares. Tam, na tistem ambruškem asfaltu je postalo tudi nepristranskemu opazovalcu do konca jasno, kdo izmed disputantov brani resnično demokracijo, kdo pa le njen blede videz.

Lokalna samoiniciativna naravnost (ki je obenem edina možna podlaga za gospodarski vzpon malega človeka) je torej bistvena za preseganje raz(redno)bojniškega pojmovanja demokratičnega bipolarizma pri nas. Ravno na tej točki (kot seveda tudi pri vprašanju teizma prave demokratičnosti) pa imamo katoličani povedati nekaj bistvenega. Naš družbeni nauk se je vedno vrtel okrog tematike samoiniciativnosti vmesnih skupnosti (naroda, občin, družin, stanov). Slovenski katoliški sociologi so bili, preden jim je levi teror nasilno zamašil usta s prstjo roških gozdov, vneti in izvirni zagovorniki takšnega samoiniciativnega "stanovstva", kot se je temu takrat reklo. Ali ni torej propad leve morda velika priložnost za ponoven vzpon katoliške stanovske politične vizije? Ali ni morda ravno zavesten prevzem katoliške vizije o temeljnosti samoiniciative vmesnih skupnosti tisti, ki mu je usojeno bistveno prispevati k razvoju konstruktivnega bipolarizma v Evropi (in morda celo - vzvratno - še v Ameriki), osredotočenega okrog tematike gospodarskega samoiniciativnega vzpona malega človeka? Ali ne bi ta bistveno aristotelsko-tomistična sredinska vizija šele zares utemeljila in sprostila naboj situacije, ki se ji nezadržno približujemo? Ali ni doba, kateri se približujemo, torej v tem smislu celo bistveno katoliška?

Če je to tako, se potem pred nami odpira velika priložnost ne le za katoliško politiko, pač pa za katoliško kulturo nasploh. Tudi v Sloveniji. Tudi za našo revijo. Se tega dovolj dobro zavedamo? Se tega naša katoliška politika dovolj dobro zaveda? Ali le caplja za nekimi preživelimi shemami političnega življenja?

Odvisnost kot osrednja tema pričujoče številke naše revije je le na videz vnanja pričujočemu premisleku. Ali ni social(istič)na država, od katere se v tem sestavku poslavljamo, pravzaprav država odvisnosti, država odvisnikov? In ali ni po drugi strani katoliška država kot država subsidiarnosti in samoiniciativnosti država neodvisnega, suverenega človeštva?

Ivo Kerže